

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE HAND VAN LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK EN PROEFSLEUVEN T.H.V. DE CLEMENCEAUSTRAAT TE SINT-KATELIJNE-WAVER

NOTA PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 1440

Rapport opgemaakt door: ABO nv

Kontichsesteenweg 38

B-2630 Aartselaar

April 2020 – januari 2021

Projectnr. intern: 27953

Projectnr. OE:

- 2017B133 (archeologienota)
- 2020D174 (landschappelijk booronderzoek)
- 2020L155 (proefsleuven)

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de hand van landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuven t.h.v. de Clemenceaustraat te Sint-Katelijne-Waver

Auteur

ABO nv

Projectnummer

- 27953 (intern)
- 2017B133 (Agentschap Onroerend Erfgoed: archeologienota)
- 2020D174 (Agentschap Onroerend Erfgoed: landschappelijk bodemonderzoek)
- 2020L155 (Agentschap Onroerend Erfgoed: proefsleuven)

Plaats en Datum

Aartselaar, april 2020 – januari 2021

Reeks en nummer-

ABO archeologische rapporten 1440

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
v0	13 januari 2020	Interne draft
v1	14 januari 2020	Externe draft
v2	14 januari 2020	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Melissa Lamberts
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

1	Inleiding	6
2	Gemotiveerd advies.....	7
3	Besluit	11
4	Kwaliteitscontrole en ondertekening	12

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Resultaten van het proefsleuvenonderzoek weergegeven op het toekomstplan.....	10
---	----

1 INLEIDING

Naar aanleiding van de realisatie van een verkaveling met bijhorende nutsvoorzieningen en wegenis ter hoogte van de Clemenceaustraat te Sint-Katelijne-Waver werd een archeologienota opgemaakt door BAAC Vlaanderen in 2017. De archeologienota stelde dat het projectgebied een hoog archeologisch potentieel heeft en archeologisch verder vooronderzoek bleek dan ook aangewezen. Omwille van de aanwezige bebouwing diende het archeologisch verder vooronderzoek uitgevoerd te worden in uitgesteld traject. Het verslag van resultaten van deze nota behandelde de resultaten van het bijkomend archeologisch vooronderzoek dat bestond uit een landschappelijk booronderzoek gevolgd door proefsleuvenonderzoek.

2 GEMOTIVEERD ADVIES

Het booronderzoek wees uit dat de bodemopbouw ter hoogte van het onderzoeksgebied vrij goed bewaard is gebleven. Op de meeste plaatsen werd immers minimaal een AC-profiel aangetroffen en in drie boringen was nog een B-horizont aanwezig. Slechts lokaal is er sprake van een verstoring door antropogene invloeden ten gevolge van het aanleggen van een verharding en/of eerdere activiteiten op het terrein gerelateerd aan bouwen of landbouw. Deze verstoringen zijn vrij beperkt in diepte en omvang waardoor ze niet als doorslaggevend argument gezien kunnen worden voor de eventuele afwezigheid van archeologische erfgoedwaarden. Ter hoogte van het projectgebied is er dan ook een grote kans dat er nog archeologische resten en/of sporen kunnen worden aangetroffen. Het archeologisch niveau wordt verwacht op een diepte van zo'n 50 à 93 cm-mv. Aangezien voor de verkaveling van het terrein moet uitgegaan worden van een maximale bodemverstoringen dient voor dit projectgebied overgegaan te worden tot verder archeologisch vooronderzoek. Hoewel plaatselijk een B-horizont werd aangetroffen, werd deze te verspreid over het terrein aangetroffen. Bovendien was er voor het projectgebied geen hoge verwachting met betrekking tot de steentijden. Het programma van maatregelen van de archeologienota waarvan akte werd genomen schrijft dan ook een proefsleuvenonderzoek voor.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden antropogene verstoringen vastgesteld in de profielen en in het vlak. Ondanks deze antropogene impact bleek het archeologisch niveau goed bewaard te zijn. Binnen de antropogene verstoringen die konden vastgesteld worden, konden twee groepen onderscheiden worden. Enerzijds gaat het om oudere landbouwpraktijken die hun sporen hebben nagelaten in de bodemopbouw zoals pluggenbemesting en ploegen. Het plaggendek kon tot op een diepte van 50 tot maximaal 90 cm-mv worden vastgesteld. Anderzijds konden er recente verstoringen door bouw- en afbraakwerken geregistreerd worden. Deze variëren in diepte tussen zo'n 10 à 38 tot 70 cm-mv waardoor ze het plaggendek vaak slechts ondiep hebben verstoord maar waardoor lokaal ook de top van de C-horizont is geroerd. In het algemeen zijn de verstoringen echter beperkt in omvang en diepte. Enkel in de noordelijke helften van werkputten 4 en 5 is de invloed van de recente antropogene ingrepen groter. Hier werden in het vlak en in de profielen diepere verstoringen vastgesteld die waarschijnlijk gekoppeld kunnen worden aan de aanwezigheid van een voormalig gebouw. Ze zijn echter niet van die aard en omvang dat ze een volledige afwezigheid van eventuele archeologische sporen en/of resten hebben veroorzaakt. Het archeologisch niveau was dus vrij goed bewaard op het terrein en bevond zich op een diepte van 60 tot maximaal 110 cm-mv. Enkel daar waar geen B-horizont meer werd aangetroffen, is het mogelijk dat ondiepe sporen verdwenen kunnen zijn ten gevolge van antropogene activiteiten.

De tijdens het proefsleuvenonderzoek vastgestelde bodemopbouw ondersteunt de volgens de bodemkaart verwachte OB-bodem gedeeltelijk. Een OB-bodem komt overeen met een bebouwde zone waardoor antropogene verstoring kan verwacht worden van de bodemopbouw of waar het bodemtype niet gekarteerd kon worden door de aanwezigheid van bebouwing. Specifiek voor het projectgebied kunnen de geregistreerde verstoringen met dit bodemtype overeenkomen. Het gaat dan om de recente verstoringen ten gevolge van bouw- en afbraakwerken. Toch kon er hieronder ook nog een (restant van een) natuurlijke bodemopbouw worden vastgesteld. Deze sluit aan bij de natuurlijke bodems die in de omgeving van het projectgebied gekarteerd werden. Het gaat om matig droge (Scm) of matig natte (Sdm) lemige zandbodems met dikke antropogene humus A-horizont. Het zijn plaggobodems waarbij onder de A-horizont een verbrokkelde podzol B-horizont voorkomt. In profielen 1, 2, 3 en 5 werd nog een restant van dit plaggendek en/of de B-horizont aangetroffen.

Het veldwerk leverde 21 archeologische sporen op. Het betreft één greppeltje van een leiding of drainagebuis en 20 (paal)kuiltjes à –kuilen. De verschillende sporen kwamen verspreid over het terrein aan het licht. In enkele zones met (paal)kuilen werd besloten om kijkvensters aan te leggen om na te gaan of de sporen al dan niet deel uitmaakten van een structuur. De kijkvensters leverden slechts beperkt bijkomende informatie op. Enkele nieuwe sporen konden herkend worden maar nergens bleek echt sprake te zijn van een mogelijke structuur. Enkel sporen 13, 18 en 19 bevonden zich op een noordwest-zuidoost georiënteerde lijn op een onderlinge afstand van zo'n 1,3 à 1,5 m. Mogelijk kan hier een palenrij of soort afbakening in herkend worden van bijvoorbeeld een akker of weiland.

Op basis van de algemene kenmerken van de sporen in het vlak, de informatie uit de coupes of putwandprofielen en de gerecupereerde vondsten krijgen negentien sporen een datering in de nieuwe à nieuwste tijd toegewezen. De sporen (1 t.e.m. 9, 11 t.e.m. 16 en 18 t.e.m. 21) zijn immers scherp afgelijnd in het vlak en vertoonden een zeer gevlekte vulling. Dergelijke kenmerken doen een recente oorsprong vermoeden. Hierbij moet echter rekening gehouden worden met het feit dat bij eerdere archeologische (voor)onderzoeken in Sint-Katelijne-Waver reeds sporen met dergelijke kenmerken aan het licht kwamen die dateerden uit de middeleeuwen. Dit was bijvoorbeeld het geval bij een opgraving t.h.v. IJzerenveld¹ en een proefsleuvenonderzoek met daaropvolgende opgraving t.h.v. de Leliestraat². Deze onderzoeken worden hier louter als voorbeeld meegegeven. Op deze en de talrijke andere onderzoeken op het grondgebied van de gemeente wordt niet verder ingegaan omdat ze geen directe bijdrage leveren met betrekking tot het huidige onderzoeksgebied. Ze illustreren wel dat sporen met een vrij recent uitzicht een oudere oorsprong kunnen hebben en dus verder onderzoek vereisen. Een vergelijking met de sporen op deze sites maar vooral omwille van de specifieke kenmerken van de sporen binnen het huidige onderzoeksgebied lijken de sporen t.h.v. de Clemenceaustraat toch een recentere oorsprong te kennen. Zo kon het immers voor twee sporen, namelijk 4 en 12 via het putwandprofiel aangetoond worden dat de sporen het plaggendek doorsnijden. Verder leverden enkele sporen ook vondsten op die de datering in de nieuwe à nieuwste tijd plaatsen. De verschillende (paal)kuilen hebben waarschijnlijk te maken met het eerdere gebruik van het terrein als landbouwgronden en de verschillende paaltjes kunnen dan als delen van bijvoorbeeld afbakeningen of kleine, lokale structuren geïnterpreteerd worden. De greppel betreft waarschijnlijk een aanleg sleuf van een leiding of drainagebuis.

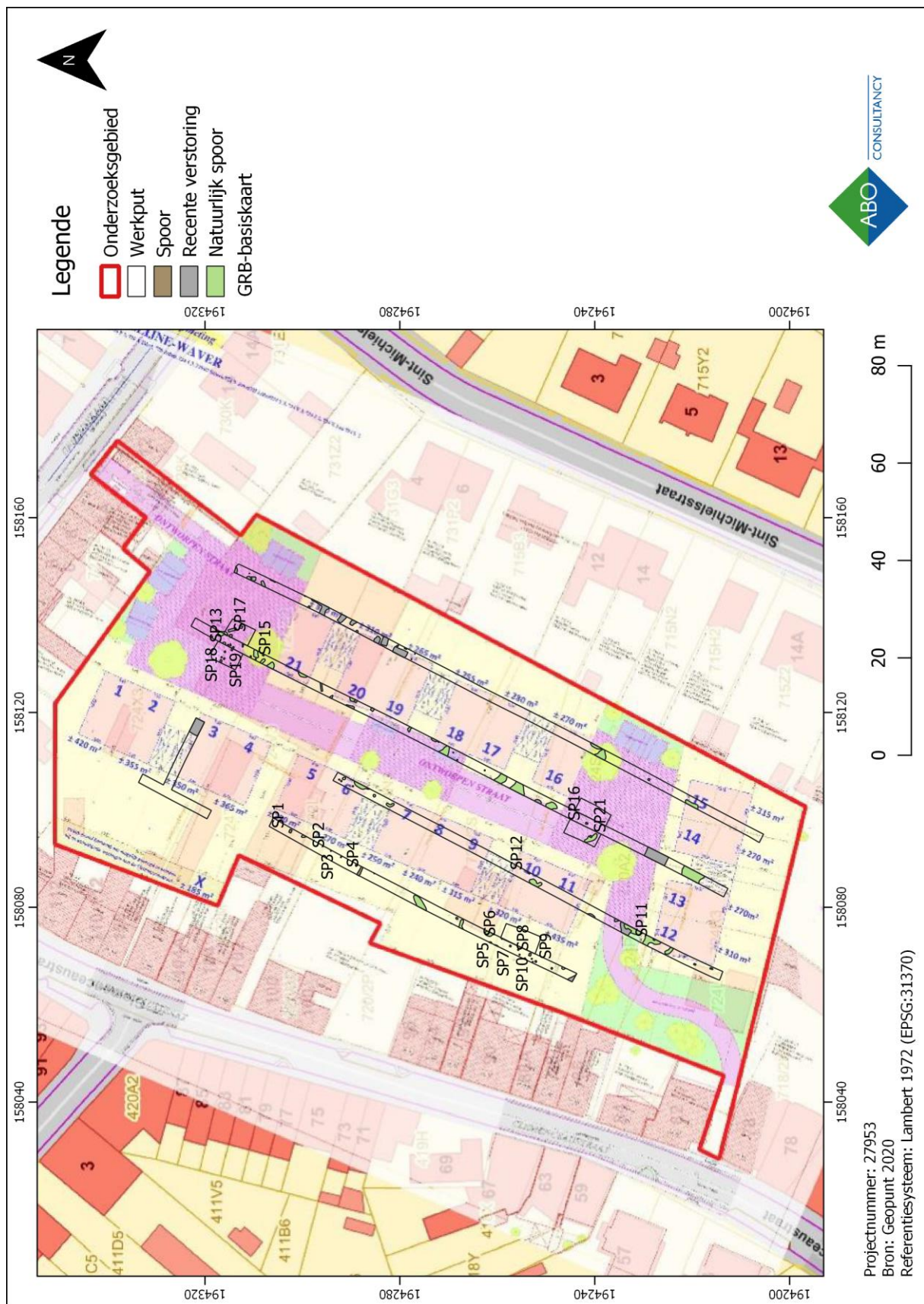
Hoewel het merendeel van de sporen een vrij recente datering hebben, zijn er twee sporen die een oudere oorsprong kennen. Het gaat enerzijds om spoor 17 dat een scherp opleverde van handgevormd aardewerk uit de metaaltijden. Dit spoor bevond zich in het noorden van werkput 4 t.h.v. het kijkvenster dat als werkput 6 werd geregistreerd. Anderzijds bevond er zich in het zuiden van werkput 1 een spoor met gelijkaardige kenmerken qua omvang, vorm, aflijning en vulling. Spoor 10 wordt naar analogie met de kenmerken van spoor 17 dan ook aan dezelfde periode toegewezen hoewel hier geen concrete indicaties voor gevonden werden. Binnen de sporen kon geen samenhang of patroon herkend worden. Het lijkt dan ook steeds te gaan om geïsoleerde (paal)kuilen. Slechts hier en daar lijkt er mogelijk sprake te zijn van een palenrij die mogelijk ooit een afbakening hebben gevormd.

Hoewel er twee sporen uit de metaaltijden werden geregistreerd op het terrein, bevinden ze zich sterk verspreid binnen het onderzoeksgebied. Daarnaast kreeg het merendeel van de sporen, namelijk 19 van de 21, een datering in de nieuwe à nieuwste tijd toegewezen. Wanneer de resultaten van het proefsleuvenonderzoek op het verkavelingsplan geprojecteerd worden, blijkt dat slechts twee sporen (11 en 12) zich binnen de bouwzones bevinden. De andere sporen bevinden zich enerzijds in de

¹ Claessens & Gyesbreghts 2020.

² Van den Notelaer e.a. 2020.

tuinzones (sporen 1-10) en anderzijds ter hoogte van de ontworpen straat (sporen 13-21). Aangezien het een verkavelingsdossier betreft, zijn de exacte bodemingrepen nog niet gekend. Er dient dan ook uitgegaan te worden van een maximale verstoring, al zal die voor de tuinzones waarschijnlijk beperkter zijn dan deze ter hoogte van de toekomstige bebouwing en verharding. Hoewel de geplande werken een impact zullen hebben op het archeologische bodemarchief, wordt de archeologische waarde van het terrein laag ingeschat. De twee oudere sporen uit de metaaltijden komen geïsoleerd en verspreid voor op het terrein en elders werden enkel sporen uit de nieuwe à nieuwste tijd aangetroffen. De kans op kennisvermeerdering bij eventueel verder archeologisch onderzoek wordt omwille van de lage dichtheid en grote spreiding van de sporen, gecombineerd met de datering van de sporen en de vastgestelde verstoringen, laag tot zeer laag ingeschat. Er wordt dan ook geoordeeld dat het archeologische potentieel van het terrein voldoende onderzocht is door middel van proefsleuven. Rekening gehouden met de resultaten van het proefsleuvenonderzoek, de geplande bodemingrepen en een kosten-baten afweging is vervolgonderzoek dan ook onwenselijk.

Figuur 1: Resultaten van het proefsleuvenonderzoek weergegeven op het toekomstplan

3 BESLUIT

De resultaten van het proefsleuvenonderzoek geven aan dat het onderzoeksgebied een laag archeologisch potentieel heeft. Hoewel er 21 archeologische sporen werden geregistreerd bleken er slechts twee hiervan een oudere oorsprong te hebben. Deze sporen, namelijk 10 en 17, bevonden zich in het zuiden van werkput 1 en in het noorden van werkput 4. Tussen deze sporen kon dan ook geen verband worden vastgesteld. Slechts één van deze sporen, spoor 17, leverde een wandscherf van handgevormd aardewerk uit de metaaltijden op die toeliet het spoor te dateren. Spoor 10 werd naar analogie met de kenmerken van spoor 17 aan dezelfde periode toegewezen maar leverde geen dateerbaar materiaal op. De andere achttien kuilen op het terrein vertoonden allen gelijkaardige kenmerken qua vorm, afmetingen en vulling waardoor ze waarschijnlijk een gelijkaardige functie en datering kennen. Hoewel niet alle sporen vondsten opleverden die toelieten een datering te bepalen, konden de sporen op basis van hun algemene kenmerken in het vlak en de gegevens uit de coupes of puntwandprofielen gedateerd worden in de nieuwe à nieuwste tijd. Binnen deze (paal)kuilen kon geen samenhang herkend worden die indicatief zou zijn van structuren zoals gebouwplattegronden. Slechts drie sporen (13, 18 en 19) bevonden zich op één lijn en maakten in het verleden mogelijk deel uit van een afbakening of kleine landbouwstructuur. De sporen dateren waarschijnlijk uit de periode dat het terrein in gebruik was als landbouwgrond. Het laatste spoor, spoor 4, betreft een recente greppel die het plaggendeek doorsneed. Waarschijnlijk gaat het om een aanleggleuf van een leiding of drainagebuis.

De lage densiteit aan sporen en vondsten, gecombineerd met de lokale verstoringen en ligging van de sporen maken dat de kans op kennisvermeerdering zeer gering is. De resultaten van het proefsleuvenonderzoek in acht nemend, lijkt een vervolgonderzoek in de vorm van een archeologische opgraving dan ook niet relevant.

4 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		14 januari 2021
Toon Moeskops	Business Unit Manager		14 januari 2021
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		14 januari 2021